

Homer

Odyseja

Rodzaj literacki: **epika**
Gatunek literacki: **epopeja (epos)**

O CZYM TO JEST?

Odyseja opisuje wędrówkę Odyszeusza, który po wojnie trojańskiej wyrusza spod Troi do swego domu, Itaki, której jest królem. Przeciwności sprawiają, że tuła się po świecie przez 10 lat, nim ostatecznie udaje mu się osiągnąć upragniony cel. Tam, choć nie od razu, zostaje w końcu rozpoznany przez wierną mu żonę Penelopę i wszystko kończy się po jego myśli.

AUTOR

Homer – był aoidą (wędrownym pieśniarzem), epikiem, śpiewakiem i recytatorem. Wiadomo o nim bardzo niewiele. W przekazach starożytnych pewne jest tylko jego imię. Żył najprawdopodobniej w VIII w. p.n.e.

CZAS I MIEJSCE AKCJI

Czas akcji:

- czasy mityczne;
- Odys wyrusza do domu po wojnie trojańskiej (która trwała 10 lat);
- podróż Odysa trwa 10 lat (a więc w domu nie był przez 20 lat).

Miejsce akcji:

- często się zmienia (jak w powieści podróżniczo-przygodowej);
- ogólnie: kolonie Eubejczyków na Morzu Jońskim, południowa Italia;
- Odysseusz wyrusza spod Troi.

WĄTKI

Wątek główny

- tułaczka Odyszeusza (jego opiekunką jest Atena, która w eposie pojawia się pod różnymi postaciami, np. Mentora).

Wątki poboczne

- **telemachia** – wędrówka Telemacha w poszukiwaniu wiadomości o ojcu,
- życie starożytnych Greków,
- historia Penelopy.

Motywy baśniowe

- pan domu, który po **długiej wędrówce** powraca do domu (Odysseusz);
- syn, który wyrusza na **poszukiwanie ojca** (Telemach);
- **cudowne rozpoznanie** (Odysseusz – Argos, Eurykleja);
- bohater, który wraca do domu i **wyzwala żonę** z trudnej sytuacji (Odysseusz – Penelopa – zalotnicy);
- przygody Odyszeusza: ludożercy, olbrzymy, zamiana w zwierzęta, czarodziejka (Kirke), rusałka, która chce siłą zatrzymać przy sobie bohatera (Kalipso).

O CO CHODZI?

- Podróż Odysa może być odczytana jako **metafora ludzkiego losu**.
- Ludzkie życie, podobnie jak wędrówka Odysa, pełne jest trudów, zasadzek, niebezpieczeństw, pokonywania przeszkód.
- Dziś „odyseją” nazywamy mozolną i niebezpieczną wędrówkę.
- Mimo że los bywa okrutny, to jednak warto żyć i pokonywać trudności.

ILIADA A ODYSEJA

- Odyseja powstała prawdopodobnie **poźniej od Iliady**, na przełomie IX i VIII w. p.n.e.
- Różnica tematyczna: **w Iliadzie przeważają wątki heroiczne i batalistyczne**, związane z wojną trojańską, **w Odysei zaś baśniowe**. Przygody Odysa zostały powiązane z wątkami obecnymi w wielu baśniach – motywy: morskich podróży, dziwnych egzotycznych krain czy zemsty przybytego po latach męża.

PRZEBIEG PODRÓŻY

1. Zakończenie wojny i wyruszenie Odyseusza w drogę powrotną do domu.
2. Walka z Kikonami.
3. Pobyt na wyspie Cyklopów i oślepienie Polifema przez Odysa.
4. Gniew Posejdona.
5. Na wyspie Eola – pomoc króla wiatrów.
6. Zniszczenie floty Odysa przez Lajstrygonów.
7. Roczny pobyt u Kirke.
8. Wizyta Odyseusza w krainie zmarłych.
9. Przepawa między Scyllą a Charybdą.
10. W niewoli u Kalipso (7 lat).
11. Pomoc króla Feaków.
12. Powrót do Itaki.
13. Rozprawa z zalotnikami i ponowne objęcie władzy nad Itaką przez Odyseusza.

Król Itaki.

Niezwykle konsekwentny.

Znany z pomysłowości i przebiegłości.

GŁÓWNY BOHATER – ODYSEUSZ

Ma wierną żonę Penelopę i syna Telemacha.

Po dwudziestoletniej nieobecności powraca do domu.

Obdarzony statymi epitetami: *bystroglowy, niezłomny, boski, przezorny.*

Tęsknił za Itaką (dlatego zdecydował się opuścić nimfę Kalipso).

KONSTRUKCJA UTWORU

- O części przygód Odyseusza opowiada narrator wszechwiedzący, a o części – sam bohater.
- W pieśniach ajojdów oraz we wspomnieniach uczestników wojny trojańskiej pojawiają się informacje o udziale w walkach i o powrotach do ojczyzny.
- Na początku utworu Homer ukazuje sytuację na Itace, kłopoty Penelopy oraz działania Telemacha wyruszającego na poszukiwania ojca. Na końcu epopei następuje powrót do tego wątku – utwór ukazuje zniewagi, których doznaje Odyseusz we własnym domu, i karę, jaką wymierza zalotnikom.
- *Odyseja*, podobnie jak *Iliada*, rozpoczyna się inwokacją. Zawiera wezwanie do Muzy, aby wyśpiewała dzieje męża, który po zburzeniu Troi dokonał wszelkich wysiłków, aby doprowadzić swych towarzyszy z powrotem do rodzinnego kraju.

INNI BOHATEROWIE

- **Penelopa** – wierna żona Odyseusza,
- **Telemach** – syn Odyseusza, postanawia odnaleźć ojca,
- **Nestor** – bohater spod Troi, bardzo mądry.

Potwory:
Syreny, Scylla i Charybda

Nimfa:
Kalipso

Bohaterowie z Itaki:
Eumajos, Argos (pies), Eurykleja, Haliterses, Antyf, Mentor, Antinoos, Eurymach, Iros, Echet, Filojtos

Feakowie:
król Alkinoos, królowa Arete, królowna Nauzykaa

Napotkane ludy i osoby:
Kikonowie, Lotofagowie, Kimeryjczycy, Lajstrygonowie, cyklop Polifem, bóg wiatrów Eol, czarodziejka Kirke

